

Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimenes atbalsta centra Jauniešu atbalsta centra jauniešu klasteranalīze

Rīgas valstspilsētas pašvaldības Labklājības departaments 2025

Pētījuma kopsavilkums

Pētījumā analizēti Rīgas Bērnu, jauniešu un ģimenes atbalsta centra Jauniešu atbalsta centra (JAC) jauniešu funkcionēšanas un patstāvības rādītāji, lai identificētu tipiskos jauniešu profilus un atšķirīgās atbalsta vajadzības. Analīzē izmantoti dati par 661 jauniešu, no kuriem detalizētā klasteranalīzē iekļauti 488 jaunieši, izmantojot pirmās novērtēšanas anketas. Klasteranalīzes rezultātā identificēti četri statistiski un praktiski nozīmīgi jauniešu profili, kas būtiski atšķiras pēc patstāvības līmeņa, sociālās funkcionēšanas, sadzīves prasmēm un nepieciešamā atbalsta intensitātes. Identificētie klasteri atspoguļo kontinuumu no pilnībā patstāvīgiem jauniešiem līdz jauniešiem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem vai bez kontakta ar atbalsta sistēmu. Rezultāti ļauj strukturēti izprast JAC klientu grupas, diferencēt atbalsta intervences un pilnveidot pakalpojumu plānošanu un resursu sadali.

Problēma un pētījuma aktualitāte

Jaunieši, kuri saņem atbalstu JAC, veido heterogēnu mērķa grupu ar būtiski atšķirīgām vajadzībām, funkcionēšanas līmeni un patstāvības pakāpi. Vienota pieeja atbalsta sniegšanā var būt neefektīva, jo dažiem jauniešiem nepieciešams minimāls konsultatīvs atbalsts, savukārt citiem nepieciešama intensīva, ilgstoša un multidisciplināra palīdzība. Bez sistemātiskas jauniešu grupēšanas pēc funkcionēšanas līmeņa un vajadzībām nav iespējams optimāli plānot pakalpojumus, noteikt prioritātes un efektīvi izmantot pieejamos resursus. Turklāt jauniešu pāreja uz patstāvīgu dzīvi ir kritisks posms, kurā nepietiekama atbalsta gadījumā pastāv paaugstināts sociālās atstumtības, bezdarba, parādu, bezpajumtniecības un citu sociālo risku attīstības risks. Līdz ar to ir nepieciešams empīriski pamatots jauniešu profilu izvērtējums, kas ļautu identificēt tipiskās problēmu kombinācijas un atbalsta vajadzību struktūru.

Pētījuma mērķis

Pētījuma mērķis bija identificēt tipiskos JAC jauniešu funkcionēšanas un patstāvības profilus, izmantojot klasteranalīzi, kā arī raksturot katras jauniešu grupas sociālo funkcionēšanu, patstāvības līmeni, problēmu raksturu un nepieciešamā atbalsta intensitāti, lai pilnveidotu pakalpojumu plānošanu un diferencētu atbalsta pieejas.

Pētījuma dizains un metodoloģija

Pētījums balstīts kvantitatīvā sekundāro datu analīzē, izmantojot JAC klientu novērtēšanas anketu datus. Analīzē tika izmantoti dati par periodu no 2020. gada 1.

janvāra līdz 2024. gada 31. decembrim, kopumā aptverot 30,5 tūkstošus ierakstu un 1274 novērtēšanas anketas, kas attiecināmas uz 661 jauniešu. Turpmākai analīzei tika atlasītas tikai pirmās novērtēšanas anketas, nodrošinot datu salīdzināmību un izvairoties no atkārtotu novērtējumu ietekmes, rezultātā analizējot 488 jauniešu datus.

Datu analīzē izmantota two-step cluster analysis metode, kas ļauj identificēt homogēnas novērojumu grupas lielos datu apjomos. Analīzes rezultātā identificēti četri klasteri ar labu statistisko kvalitāti (silhouette indekss = 0,7, kas norāda uz labu klasteru nošķirtību). Klasteru veidošanā nozīmīgākie diferencējošie faktori bija jauniešu prasmes finanšu plānošanā, spēja veikt iepirkumus un segt mājokļa izdevumus, kā arī laika plānošanas un brīvā laika organizēšanas prasmes.

Papildus kvantitatīvajai analīzei tika veikta klasteru kvalitatīva interpretācija, analizējot anketu komentārus, kas ļāva identificēt katra klastera raksturīgās sociālās, funkcionālās un uzvedības pazīmes.

Galvenie pētījuma secinājumi

Pētījumā identificēti četri būtiski atšķirīgi jauniešu profili, kas atspoguļo dažādus patstāvības līmeņus un atbalsta vajadzības.

Pirmais klasteris (44,7%) ietver patstāvīgus un labi funkcionējošus jauniešus, kuri demonstrē augstu patstāvības līmeni, strādā un/vai mācās, dzīvo patstāvīgi, spēj plānot budžetu un regulāri segt izdevumus. Šiem jauniešiem ir stabils sociālais atbalsta loks un skaidri nākotnes mērķi, un viņiem nepieciešams galvenokārt konsultatīvs un attīstību veicinošs atbalsts.

Otrais klasteris (13,6%) ietver jauniešus pārejas posmā uz patstāvību, kuriem ir pamata prasmes, bet nepietiek praktiskās pieredzes. Šie jaunieši bieži dzīvo pie radniekiem vai citos atbalstītās dzīves apstākļos, apvieno mācības ar darbu, bet viņiem nepieciešams strukturēts atbalsts praktisko sadzīves un finanšu prasmju attīstībā.

Trešais klasteris (29,8%) ietver jauniešus ar izteiktām grūtībām vairākās dzīves jomās. Šiem jauniešiem raksturīgas problēmas izglītībā un nodarbinātībā, nepietiekamas sadzīves prasmes, finanšu pārvaldības grūtības, sociālās funkcionēšanas problēmas un dažkārt atkarību pazīmes. Šai grupai nepieciešams regulārs, intensīvs un visaptverošs atbalsts, kas ietver gan praktisko prasmju attīstību, gan psihosociālu atbalstu.

Ceturtais klasteris (11,9%) ietver jauniešus ar smagiem funkcionāliem traucējumiem vai bez kontakta ar atbalsta sistēmu. Šajā grupā ietilpst jaunieši ar invaliditāti, garīga rakstura traucējumiem vai jaunieši, ar kuriem nav iespējams uzturēt kontaktu. Šiem jauniešiem nepieciešama specializēta aprūpe, ilgtermiņa atbalsts un starpinstitucionāla sadarbība.

Pētījuma rezultāti apliecina, ka JAC jaunieši nav homogēna grupa, bet sastāv no vairākām būtiski atšķirīgām apakšgrupām ar dažādām funkcionēšanas spējām un atbalsta vajadzībām. Lielākā daļa jauniešu demonstrē relatīvi labu funkcionēšanu vai atrodas

pārejas posmā uz patstāvību, tomēr būtiska jauniešu daļa saskaras ar kompleksām problēmām, kas prasa intensīvu un strukturētu atbalstu.

Pētījuma rezultāti sniedz empīrisku pamatu diferencētas atbalsta pieejas ieviešanai, kas ļauj JAC efektīvāk pielāgot atbalsta intensitāti un saturu jauniešu individuālajām vajadzībām, optimizēt resursu sadali un uzlabot jauniešu integrācijas rezultātus sabiedrībā.